

NUTQIY KO'NIKMALARNI INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR
ASOSIDA SHAKLLANTIRISHNING MAZMUNI

Qarshiyeva Muborak Arslonbek qizi

*Samarqand davlat pedagogika institute Pedagogika nazariyasi
va tarixi mutaxassisligi 2-kurs magistranti*

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy ko'nikmalarini shakllantirish, ularning lingvistik kompetensiyalarini innovatsion texnologiyalar vositasida rivojlantirish usullari yoritib berilgan. Innovatsion texnologiyalar orqali o'quvchilar dars jarayonida samarali natijalarga erishadi.

Kalit so'zlar: Nutqiy kompetensiya, lingvistik kompetensiya, innovatsion texnologiya.

Abstract: This article discusses the methods of developing the speech skills of primary school students and their linguistic competences through innovative technologies. Through innovative technologies, students achieve effective results in the classroom.

Keywords: Speech competence, linguistic competence, innovative technology.

Аннотация: В данной статье рассматриваются методы развития речевых навыков учащихся начальной школы и их языковых компетенций с помощью инновационных технологий. Благодаря инновационным технологиям учащиеся достигают эффективных результатов в классе.

Ключевые слова: речевая компетенция, языковая компетенция, инновационные технологии.

Zamonaviy boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning fan bilimlarini egallashi bilan bir qatorda, ularning nutqiy kompetensiyalarini tizimli shakllantirish ham muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Ona tili fanini o'rganish jarayonida o'quvchilar faqat ma'lumotni eslab qolish bilan cheklanmay, o'rgangan bilimlarini og'zaki va yozma nutqda amaliy qo'llashni o'rganadi. [1]

Bu nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirish o'quvchilarning fikrini aniq va mantiqan ifodalash, matnni tushunish va tahlil qilish qobiliyatini mustahkamlashga yordam beradi. Masalan, boshlang'ich sinflarda o'quvchilar qisqa hikoya yoki matnlarni o'qib, asosiy fikrlarni og'zaki ravishda aytib berish orqali nutqiy ifoda ko'nikmalarini rivojlantiradi; yuqori sinflarda esa ular matn mazmunini tahlil qilib, yozma insholar va izohlar orqali fikrlarini tartibli va mantiqiy tarzda ifodalashni o'rganadi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar — guruh muhokamalari, rol o'yinlari va loyiha ishlari — nutqiy ko'nikmalarni amaliyotga tatbiq etish imkonini kengaytiradi. Natijada, nutqiy kompetensiyalarni bosqichma-bosqich rivojlantirish o'quvchilarning lingvistik

bilimlarini mustahkamlash, kommunikativ qobiliyatlarini oshirish va ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi

Nutqiy ko'nikmalarga ega bo'lmagan boshlang'ich sinf o'quvchilari o'qigan yoki eshitgan ma'lumotni to'liq anglashda qiyinchilikka duch keladi. Shu sababli, ona tili darslarining asosiy vazifalaridan biri — o'quvchilarda og'zaki va yozma nutqni tizimli rivojlantirish, talaffuz me'yorlarini egallash, so'z boyligini kengaytirish hamda nutq madaniyatini oshirishdir. [2] Nutqiy ko'nikmalarni bosqichma-bosqich shakllantirish o'quvchilarning tilni to'g'ri ishlatish qobiliyatini mustahkamlashga xizmat qiladi va ularni muloqot jarayonida aniq, mantiqan izchil fikr bildiradigan shaxsga aylantiradi. Masalan, boshlang'ich sinflarda o'quvchilar oddiy so'z birikmalari va qisqa jummalarni talaffuz qilish va yozma shaklda ifodalash orqali nutqiy bazani egallaydi; yuqori sinflarda esa ular murakkab jummalarni qurish, sinonimlar va antonimlardan foydalanish, matn mazmunini tahlil qilish orqali nutq madaniyatini yanada rivojlantiradi. Shu bilan birga, interaktiv mashqlar, rolli o'yinlar, matn asosida muhokamalar va ijodiy yozma vazifalar o'quvchilarning og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini amaliyotga tatbiq etishga yordam beradi. Natijada, nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish nafaqat tilni o'rganish sifatini oshiradi, balki o'quvchilarning lingvistik, kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarini mustahkamlashda ham muhim omil sifatida xizmat qiladi.

Nutqiy ko'nikmalar shaxsning jamiyatdagi ijtimoiy muloqotini samarali tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Har bir inson o'z fikrini boshqalarga aniq, mantiqan izchil va ravon yetkazishi, shuningdek, o'zaro muloqot va fikr almashish jarayonida nutqiy ko'nikmalarini faol qo'llay bilishi lozim. [3] Shu sababli, boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish dasturiy ravishda belgilab qo'yilgan va bu jarayon har bir darsning tarkibiy qismi sifatida amalga oshiriladi.

Boshlang'ich ta'limda ona tili va o'qish savodxonligi darslari o'quvchining mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga, o'z fikrini og'zaki va yozma ravishda ravon bayon etishiga xizmat qilishi kerak. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, nutqiy ko'nikmalarni tizimli rivojlantirish o'quvchilarda og'zaki va yozma ifoda qobiliyatini mustahkamlash, matn mazmunini to'liq tushunish va fikrini mantiqan tartibli bayon etish imkonini beradi. Masalan, birinchi sinflarda o'quvchilar qisqa hikoya va matnlarni og'zaki ravishda qayta hikoya qilish orqali talaffuz va ifoda ko'nikmalarini egallaydi; 2–4-sinflarda esa ular murakkab jummalarni qurish, sinonimlar va antonimlardan foydalanish, matn tahlili va insho yozish orqali nutq madaniyatini yanada rivojlantiradi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar — rolli o'yinlar, guruh muhokamalari va loyiha ishlari — nutqiy ko'nikmalarni amaliyotga tatbiq etish va muloqot qobiliyatlarini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Natijada, ona tili ta'limida nutqiy kompetensiyalarni dasturiy va tizimli shakllantirish o'quvchilarning lingvistik, kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarini mustahkamlashga xizmat

qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ona tili fanidan milliy o'quv dasturi. Toshkent: Ta'lim vazirligi, 2022-2023.
2. Abdurahmonov, A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili kompetensiyalari. Toshkent: Fan, 112-bet
3. Mahmudov, R. Ona tili ta'limida nutqiy ko'nikmalar. Toshkent: O'qituvchi, 2010, 72-bet
4. Hamroyev G'. Ona tili ta'limida o'quv topshiriqlarini ishlab chiqishning lingvodidaktik asoslarini takomillashtirish: pedagogika fanlari d-ri...diss. avtoref. – Toshkent, 2022. – 56 b.
5. D.Z. Isaboyeva “O'quvchilarda o'qish savodxonligi bo'yicha zamonaviy ko'nikmalarni xalqaro baholash dasturlari asosida shakllantirish metodikasi” Ped.fan.fal.dok.diss.-Chirchiq 2024